

A kérdés épp ezért az, vajon minden egyes mozaikkocka nélkülözhetetlen-e vagy sem. Nézetem szerint nem. De ezt döntse majd el az olvasó.

UTASI Csaba

GOBBY FEHÉR GYULA: TESTEK ÉS ÁLMOK

Gobby Fehér Gyula regénye hat terjedelmes fejezetben, számtalan apró epizód felsorakoztatásával, egy vajdasági kisváros történelmi közelmúltját s jelenkori életét tárja elénk.

A sok-sok novellisztikus epizód mellérendelésszerű egymásutánja s a fejezetek műfaji kevertsége (anekdoták, pletykák, levelek stb.) következtében a *Testek és álmok* mégsem nevezhető egyértelműen társadalmi regénynek. A szatirikusan megrajzolt társadalomképet Gobby Fehér a magánélet intimitásainak oly bőbeszédű leírásával bővíti, hogy a szövegben már-már anekdotikus színezetet nyernek a történelmi sorsfordulók is. Gobby új műve a bőség zavarának regénye: a beszélt nyelv kötetlenségével előadott történeteit jószerint csupán a szereplők azonosága fűzi egybe. Gobby Fehér Gyula eezhetően nem csupán társadalmi, hanem egyféle emberi színjátékot is rögzíteni akart a regényében, a beszédes nevű Kancsár doktortól kezdve Sors István városi utcaseprőig majd mindegyik figurája egy-egy „nembeli” tulajdonságunk karikatúrája vagy szimbóluma: a szexuális gerjedelmé, a társadalmi érvényesülésé, a lívatásszereteté vagy -utálaté, a képmutatásé, az önzésé, a helytállásé.

Gobby Fehér, szerencsére, az „örök emberi” szokványos illusztrálása közben más egyébire is törekedett, s regényének ez a többlete a figyelemre méltó. Szándéka nyilvánvalóan az volt, hogy mai — vajdasági — társadalmunk keresztmetszetét írja meg. Írói terve némiképp Roger Martin du Gard *Vén Európa* című kisregényének mintájához igazodott. Gobby prózai munkáját a halmazás, a stiláris fesztelenség, következtelenség s a bőbeszédűség jellemzi, annyiban mégis rokona du Gard művének, hogy szociológiai alapozású és főszereplő nélküli regény: egy kisváros életét „epizódokból kialakuló körkép” formájában mutatja be.

A francia író kisregényében Flamart, a hordár, Ennberg úr, a tanító, Bosse, a kávé, Xavier-né, a fűszeres, Ferdinand úr, a borbély stb., a *Testek és álmok* lazán összekapcsolt fejezeteiben Kaszás tanító, Petrényi lakatos, Neugebauer zenetanár, Szekeres községi elnök, Gavanski asztalos, Strasser tiszteletes stb. nevével találkozunk. Du Gard a korabeli Franciaország „egy utcányi község”-ét, Gobby Fehér egy mai vajdasági kisváros, hétköznapi életét (s részben múltját) írta meg. Ám a két mű világnak eltérő volta s kifejezőmódjának gyökeres különbözősége minden egyéb egybevetést megkérdőjelez.

Gobby az első fejezetben egy vajdasági város lakóinak álmait, vágyképeit és szorongásait ábrázolja, a másodikban egy-egy tárgyhoz (morszológép, gramfon, kerékpár stb.) kapcsolódó élményeit mondja el, a harmadikban lajstromba veszi a helybeli szóbeszédeket és pletykákat, a negyedikben a középületekhez fűződő történeteket adja elő, az ötödikben levélgyjűteményt közöl az 1943-tól 1915-ig terjedő korszak leképezése céljából, a zárófejezetben pedig szereplőinek szexusát eleveníti meg.

Az ábrázolás s a kifejezés külső formáiban Gobby Fehér megfelelően alkalmazkodott egy-egy fejezet tárgyához. Az átomleírásokban például nem különítette el élesen a valóságot a képzelettől, valószínűsíteni igyekezett a valószínűtlent is; a kisvárosi pletykákat szóözozszerűen adta elő, egyetlen mondatban; a fiktív (vagy csak részben fiktív) levélgyjűteményt az ábrázolt történelmi korszak jelszavaival, közhelyeivel, szójárásával hitelesítette. A regény belső formáját azonban nem munkálta ki eléggé, beírta az, egyszerű rondoszerkezettel, nem teremtette meg a szövegegségek összefüggő nagykompozícióját.

A *Testek és álmok* másik fogyatéka az erotikus és enyhén pornográf (nem eléggé pornográf) „cselekmények” unos-untalan ismétlődése. A regény egyik legjobb, legerőteljesebb fejezete Romoda Péter hídór és Lakatos Stefánia cigányasszony szerelmének története — egyszersmind ez a „legmerészebb” szövegrész is. Nem az írói szókimondással van tehát vitám; azzal csupán, hogy egy arányosan épített, jó regényben időpazarlás és rutinnművellet a testi szerelem ismétlődő (szükségszerűen ismétlődő); módzatait minden fejezetben több ízben is megeleveníteni.

Németh László írta, hogy a *Kakuk Marci* szerzőjének hősei „penetráns bakszagot árasztanak”. Németh nem rosszálló hangsúllyal írta ezt; tényt állapított meg. Gobby Fehér vajdasági színjátékának legtöbb szereplője nem Kakuk Marci, csak ostoba vagy íztelen köznapi figura, szeretteik vegetatív műveletek csupán. A *Testek és álmok* olvasmányossága csak nyerne azáltal, ha a szerző kiiktatna a szövegből egy-egy érdektelen anekdotát, közhelyesen ismétlődő „erotikus” részletet.

Talán-talán a kisvárosi pletykák jegyzékét sem kellene könyv alakban közzétenni: Gobby Fehér regényének satirikus élet fölösleges epizódok tompítják.

HORNYIK Miklós

ÉPÍTKEZNEK A SZAVAK

Petőcz András: *Betűpiramis*. Kozmosz Könyvek, Budapest, 1984.

Tipogramákkal, vizuális versekkel a fiatalabb magyar írónemzedék képviselőinek kötetében nemigen találkozik az arra kíváncsi olvasó. Az 1982-ben napvilágot látott és pusztá megjelenésével is vihart kavart